

In memoriam

Vukosava Atanacković Salčić (1931–2014)

U toku 2014. godine, Bosna i Hercegovina i bosanskohercegovačka arheologija izgubili su dva eminentna stručnjaka. U januaru nas je napustio dr. sc. Boško Marijan a 30. septembra umrla je, do tada, najstarija bosanskohercegovačka arheologinja Vukosava (Stevana) Atanacković, ud. Salčić.

Autor ovih redaka imao je priliku novembra 2012. godine razgovarati sa Vukosavom Atanacković Salčić, u njenom domu u mostarskom naselju Zalik, te doznati zanimljive detalje o životu i karijeri ove neobično drage žene koja je decenijama bila jedini arheolog na širokom geografskom području od Livna do Gacka i Trebinja.

Rođena je u Beogradu 15. oktobra 1931. godine u dobrostojećoj trgovačkoj porodici Atanackovića iz Zemuna. Prvu realnu žensku gimnaziju završila je 1950. godine. Tokom srednjoškolskih i studentskih dana, više od četiri godine, aktivno se bavila rukometom koji je trenirala u RK „Radnički“ iz Beograda što ju je, prema njenim riječima „kondiciono pripremio za prilično naporan posao arheologa“. Akademске 1950/1951. godine upisala je redovan studij na VI studijskoj grupi (arheološka grupa predmeta sa istorijom starog vijeka, muzeologijom, etnografijom te grčkim i latinskim jezikom) Filozofskog fakulteta u Beogradu. Kako je rekla, imala je privilegiju učiti od profesora poput dr. M. M. Vasića, dr. Branka Gavele, dr. Dušana Glumca, dr. Jovana Kovačevića i dr. Milutina Garašanina.

Po preporuci dr. Miodraga Grbića sa Arheološkog instituta, Vukosava Atanacković, tada apsolvantkinja, otišla je u Tuzlu gdje je od 25.5.1955. do 15.1.1956. god. radila u arheološkoj zbirci Zavičajnog muzeja u Tuzli (danas JU Muzej istočne Bosne). Diplomirala je 14. juna 1956. godine kod prof.dr.B.Gavele.

S obzirom da je po struci bila arheolog, dobra poznavateljica ruskoga jezika te generacijski bliska, zadužena je da dočeka Maju Parović Pešikan (1932.-2008.) prilikom njenog konačnog povratka iz SSSR-a u Jugoslaviju na beogradskom aerodromu 1956. godine.

Na osnovu poziva akademskog slikara Mirka Kujačića (1901.-1987.) koji je tokom pedesetih godina u Mostaru bio direktor *Uprave za čuvanje i održavanje spomenika kulture i prorodnih rijetkosti grada i sreza Mostar*, došla je da radi kao arheologinja. Počela je raditi 1. jula 1956. i ostala u gradu na Neretvi do svoje smrti, zasnovavši porodicu (jedna je od malog broja arheologinja BiH starije generacije koje su zasnovale porodicu što bi moglo biti zanimljivo sa sociološkog aspekta).

Krajem septembra 1959. godine u Sarajevu je pred republičkom Komisijom za zvanja u muzejskoj i konzervatorskoj struci (Špiro Kulišić-*predsjednik*, Dimitrije Sergejevski-*mentor*, dr. Alojz Benac-*član* i Julijana Sušnik-*sekretar*) uspješno položila stručni i spit i stekla zvanje konzervator – arheolog. Tema stručnog rada bila je: „Arheološki spomenici i lokaliteti u Bišću Polju kod Mostara“ a D. Sergejevski je dao ocjenu *vrlo dobar*. Vrijedi spomenuti da je Vukosava Atanacković Salčić bila jedina arheologinja u BiH koja je imala zvanje konzervatora-arheologa.

Prvi stručni angažman u okviru Uprave za spomenike bili su manji zaštitni radovi tokom 1956. i početkom 1957. na Starom Mostu a posebno na kuli *Halebija*. Po pozivu kolegice Ljubinke Kojić, tadašnje direktorice Muzeja u Trebinju, Vukosava Atanacković Salčić započinje zaštitna istraživanja na prahistorijskom lokalitetu-tumulu u Ljubomirskom polju kod Trebinja. Radovi se odvijaju septembra 1958. a u maju 1959. izvode se sistematska istraživanja kojima je rukovodio dr. Borivoj Čović iz Sarajeva.

Bila je dio tima od četrnaest stručnjaka koji su od 5. do 15. maja 1960. godine izvršili rekognosciranje terena na području buduće hidro-akumulacije na području između Bileće i Trebinja. Iste godine, u septembru, provela je zaštitno istraživanje na srednjovjekovnom lokalitetu Markovac u Gnojnicama južno od Mostara. Tom je prilikom na oko 70m² istraženo 6 stećaka a pronađen je i jedan pečatni prsten datiran u XIV st. U Popovom polju, na lokaciji Trebimlja kod Ravnog, izvršila je manje sondažno istraživanje 1964. godine.

Tokom istraživanja na prahistorijskom lokalitetu Ošanići kod Stoca koje je vodio dr. Z. Marić aktivno je učestvovala tokom 60-ih godina. Početkom 70-ih godina vršila je zaštitna istraživanja na širokom području buduće hidroakumulacije Salakovac na Neretvi.

Tokom 1971. V. Atanacković Salčić rukovodila je arheološkim istraživanjem srednjovjekovnog lokaliteta-nekropole Pivnice u selu Hardomilje kod Ljubuškog na kojem je evidentirano 29 stećaka te istraženo 8 grobnih cjelina.

U novembru 1972. godine, Regionalni Zavod za spomenike iz Mostara uz finansijsku potporu Turističkog saveza Čapljine organizirali su podvodno arh. istraživanje na lokalitetu Desilo kod Bajovaca na kojem je uz Vukosavu Atanacković Salčić učestvovao i Z. Brusić iz Zadra. Tom prilikom je otkriveno nešto antičkog keramičkog materijala (posebno su zanimljive amfore) te hrastov čamac-monoksil dužine oko 4,3 m. Nalazi su publikovani u časopisu *Hercegovina* (br.1, 1981., 11-26).

Krajem 1973. te u 1974. i 1975. godini, zajedno sa kolegama iz Zemaljskog muzeja BiH, vršila je sistematsko istraživanje kompleksnog arh. lokaliteta Čairi kod Stoca.

Vukosava Atanacković Salčić je učestvovala i na prvom međurepubličkom savjetovanju posvećenom podvodnoj arheologiji održanom u Splitu od 21. do 23. aprila 1975. sa referatom pod nazivom „Hidrološko nalazište na području Hutova blata“. Iste godine u Sarajevu je stekla i zvanje viši konzervator-arheolog. Sa izlaganjem posvećenim kontinuitetu arh. lokaliteta Čairi kod Stoca učestvovala je i na X kongresu arheologa Jugoslavije koji je održan u Prilepu (Makedonija) od 18. do 23. oktobra 1976. godine.

Od 1977. do 1980. godine bila pomoćnik voditelja radova dr. I. Bojanovskog, tokom sistematskih arheoloških istraživanja na antičkom lokalitetu Gračine kod Humca (vojni rimski logor). Krajem 70-ih obradila je i publikovala kamene spomenike iz fundusa tadašnje arheološke zbirke franjevačkog samostana Humac kod Ljubuškog (Naše Starine, 1981., br.14-15). Posljednji veliki projekat realizovala je sredinom 80-ih godina istražujući srednjovjekovni lokalitet Raška Gora kod Mostara čije je rezultate objavila 1989. (Naše Starine, br.18-19).

Iako je tokom 1992. godine i kasnije imala priliku napustiti Mostar i otići porodici u Srbiju, to nije htjela učiniti. Na samom početku ratnih sukoba, desetak dana je provela kao ratna zarobljenica. Penzionisana je tokom 1994. godine. Nakon otvaranja komunikacija prema Hrvatskoj, neko vrijeme provela je u Italiji te učestvovala na XIII međunarodnom simpozijumu posvećenom starokršćanskoj arheologiji koji se održao od 25.9. do 1.10. 1994. u Poreču i Splitu. Iz BiH su, osim Vukosave Atanacković Salčić, učestvovali još i dr. Enver Imamović i mr. Lidija Fekeža iz Sarajeva, Tihomir Glavaš i mr. Tomislav Anđelić iz Mostara te Mirza Hasan Čeman koji je tada živio u Splitu.

Vukosava Atanacković Salčić bila je član Arheološkog društva BiH, Društva konzervatora BiH te Društva konzervatora Jugoslavije. U toku višedecenijske karijere saradivala je sa svim uglednijim stručnjacima u BiH (Šefik Bešliagić, Alojz Benac, Ivo Bojanovski, Irma Čremošnik, Đuro Basler, Nada Miletić, Borivoj Čović, Ljubinka Kojić, Tomislav Anđelić, Anđelko Zelenika). Objavila je dvadesetak bibliografskih jedinica u časopisima: *Arheološki pregled* (Beograd), *Balkanoslavica* (Beograd), *Materijali ADJ* (Beograd), *Tribunia* (Trebinje), *Hercegovina* (Mostar), *Slovo Gorčina* (Stolac) i *Naše Starine* (Sarajevo) a bila je i saradnik na projektu *Arheološki leksikon BiH*. Tokom 70-ih godina upisala je studij klasičnih jezika u Beogradu ali isti nije okončala zbog porodičnih i drugih obaveza (napustila na III godini).

Posljednje 2,3 godine života bila je honorarno angažovana od strane uprave mostarske firme G. D. Bišina na polju zaštite spomenika kulture. Šalila se govoreći da ponovo, „u 80-oj počinjem raditi“. Kada ju je autor ovih redaka bitao za čim najviše žali, bez razmišljanja je rekla: „Za nepovratno uništenim podacima i dokumentacijom mnogih mojih terenskih istraživanja koje nisam stigla doraditi i publikovati“.

I još nešto. Ova zanimljiva, veoma obrazovana i vesela žena i, pri tome, izvrstan stručnjak ostala je na margini zajednice u kojoj je provela skoro 60 godina i koju nije htjela napustiti ni kada je bilo najteže. O Vukosavi Atanacković Salčić nije pisano ni povodom 70., 75. ili 80. godišnjice života jer se nije uklapala u postojeći političko-kulturološki kontekst svojim porijeklom, imenom i ekavicom kojom je govorila. Njezinu smrt oglasili su mladi studenti arheologije na portalu *Archaeon.com* a ne Zavod za spomenike HNŽ-je (u kojem je zaradila penziju) ili možda uredništvo časopisa *Hercegovina* čiji je bila jedan od pokretača.

Ne treba napominjati da nikada nije dobila poziv za održavanje predavanja na odsjeku za arheologiju Filozofskog fakulteta u Mostaru.

Ovakva vrsta nepoštovanja i ignorancije specijalnost su naših prostora i mentalnoga koda.

Ako ikada iko bude htio popraviti nanijetu joj nepravdu, to će najbolje učiniti štampajući njene radove u jedinstvenu publikaciju. U Mostaru, Sarajevu ...

Prije toga, gradska uprava Mostara bi njenim imenom trebala nazvati neku od gradskih ulica.

Ikbal Cogo

Stane Gabrovec (1920–2015)

12. siječnja 2015. godine preminuo je bard slovenske arheologije akademik prof. dr. Stane Gabrovec, redovni član Centra za balkanološka ispitivanja pri Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

Rođen je u Kamniku, 18. travnja 1920., gdje je pronašao i svoj posljednji počinak. Živio je punim stvaralačkim životom i dočekaio visoku starost.

Maturirao je 1939., na biskupskoj gimnaziji u Šentvidu nad Ljubljanom, tada vrhunske srednjoškolske ustanove u Sloveniji. Nakon mature upisao je studij klasične filologije na Filozofskom fakultetu u Ljubljani. Tijekom II. svj. rata bio je interniran u Italiji, a nakon kapitulacije Italije uspjelo mu je probiti se u Švicarsku, gdje je nastavio studij na sveučilištu u Bernu. Nakon rata, vratio se na studij na ljubljanskom Filozofskom fakultetu, gdje je 1948. diplomirao klasičnu filologiju i arheologiju. Tijekom studijske godine 1956.-57., kao sveučilišni asistent usavršavao se na sveučilištu u Tübingenu, a 1962., doktorirao je s temom „Prapovijest Gorenjske“ na Filozofskom fakultetu zagrebačkog sveučilišta u Zadru.

Stane Gabrovec je djelovao i ključno suoblikovao arheološku znanost na trima međusobno isprepletenim područjima – na muzejskom, na sveučilišno-pedagoškom i na znanstveno-istraživačkom. Na prvom, kao i na drugom području ne bi bio toliko uspješan da nije bio veliki humanist i vrhunski znanstvenik.

Gabrovec je radio u Narodnom muzeju Slovenije. Svoju karijeru je započeo kao kustos 1948. godine i zaključio umirovljenjem kao znanstveni savjetnik i dugogodišnji voditelj arheološkog odjela 1987. Istovremeno je 1969 izabran za izvanrednog profesora za prapovijesnu arheologiju ljubljanskog sveučilišta, gdje je kao profesor predavao 20 godina na Filozofskom fakultetu.

U Narodnom muzeju je Gabrovec sa suradnicima preuredio vrlo opsežne arheološke zbirke i dopunio njihovu dokumentaciju s kartotekama i arhivskim gradivom. Njegova je zasluga, što su nakon više godina teškog rada arheološki depoi Narodnog muzeja uređeni, predmeti konzervirani, a depoi dostupni i otvoreni za daljnja znanstvena proučavanja i za obnovu stalnog muzejskog postava.

Pored strogog muzejskog rada, nadasve je značajan također i Gabrovčev terenski rad. Zajedno s dr. Jože Kastelicem 1948.-51. vodio je iskopavanje staroslavske i prapovijesne nekropole na Pristavi kod Bleda. Za tadašnje vrijeme uzorna je monografska objava bledskih prapovijesnih nalaza. Kasnije je istraživao i druga nalazišta, a najznačajnije je bilo istraživanje u Stični. Naime, od 1969.-1975., Gabrovec je vodio velika iskopavanja u Stični, najprije impozantnih tumula, zatim naselja – na Cvingeru nad Virom, i na kraju ponovo tumula. Ta su iskopavanja upravo zbog Gabrovčevog znanstvenog ugleda prerasla u međunarodna arheološka iskopavanja, što je za to vrijeme bio izuzetan uspjeh. Iskopavanjima su naime, osim arheološkog seminara Filozofskog fakulteta ljubljanskog sveučilišta, sudjelovali Arheološki seminar sveučilišta iz Marburga na Lahni (Njemačka) i Smithsonian Institute iz Washingtona (SAD). Iskopavanja su dala značajne nove spoznaje o nastanku velikog željeznodobnog naselja nad Virom kod Stične, jednog od najvećih u jugoistočnom predalpskom prostoru, te o gradnji sustava utvrde i o načinu pokopa u zajedničkim, rodovsko-obiteljskim tumulima. Ukratko, dala su novi uvid u povijest dolenske kulturne skupine, koja ima među željeznodobnim skupinama Slovenije i u širem okviru Srednje Europe i Balkana vrlo značajan položaj.

Iskopavanje u Stični bilo je u mnogim pogledima pionirsko, bilo je dragocjena škola modernih iskopavanja i odlična škola za studente arheologije, ne samo iz ljubljanskog sveučilišta, već i s drugih, jer su sudjelovali i njemački, austrijski, talijanski i američki studenti. S odlično izvedenim opsežnim iskopavanjima i s neočekivanim, nadasve značajnim rezultatima istraživanja Stane Gabrovec je još povećao svoj međunarodni ugled, nedvojbeno najveći jednog slovenskog arheologa.

Glavni znanstveni rad Stane Gabrovca bio je posvećen upravo istraživanju brončanog i željeznog doba Slovenije. U svojim brojnim studijama dao je sintezu brončanog i željeznog doba i izradio je novu kronologiju koja ima temeljnu važnost. Posebno njegov koncept periodizacije halštatskog razdoblja, doživio je opći međunarodni

odjek i zadržao valjanost sve do danas. Na novo je opredijelio kulturne skupine halštatskog i latenskog razdoblja Slovenije i zacrtao njihov kulturno-povijesni izgled. Brojna su njegova temeljna istraživanja o pojedinim vrstama materijalne kulture i studije s područja duhovne kulture. Među prvim studijama su rasprave o zaštitnom oružju (o oklopima i kacigama) i nošnji, kao npr. o dvopetljestim lučnim fibulama na Balkanu (Godišnjak, Centar za balkanološka ispitivanja 8/6, 1970, 5-65), osim toga o umjetnosti, prije svega o situlskoj umjetnosti (vidi npr.: Simpozij Duhovna kultura Ilira, Herceg-Novi, 4-6. studenog 1982., Posebna izdanja Knjiga LXVII, Centar za balkanološka ispitivanja Knjiga 11, Sarajevo 1984, 41-64). Ponovo je postavio također probleme etničkih nositelja željeznodobnih kultura u Sloveniji i Balkanu (vidi npr.: Simpozij o teritorijalnom i hronološkom razgraničenju Ilira u praistorijsko doba, održan 15. i 16. svibnja 1964. Posebna izdanja Knjiga IV, Centar za balkanološka ispitivanja Knjiga 1, Sarajevo 1964, 215-252). Rezultate svojih brojnih studija sažeo je u sintetskim prikazima brončanog i željeznog doba Slovenije i Istre, koji su objavljeni u okviru monumentalnog djela „Praistorija jugoslavenskih zemalja, u IV i V knjizi (1983. i 1987.). Taj izniman opus o jugoslavenskoj arheologiji, u stvaranju kojeg je Gabrovec aktivno sudjelovao, također kao suurednik V knjige, nastao je pod vodstvom akademika profesora Alojza Benca na Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine u Sarajevu.

O rezultatima svog rada Stane Gabrovec je predavao na brojnim stručnim susretima, kongresima i arheološkim institucijama u domovini i inozemstvu. Bio je urednik brojnih stručnih časopisa i publikacija, uz ostalo bio je dugogodišnji član uredničkog odbora središnjeg slovenskog stručnog glasila „Arheološki vestnik“.

Među Gabrovčevim organizacijsko-stručnim djelatnostima posebno je vrijedna spomena njegova uloga suorganizatora međunarodne izložbe o situlskoj umjetnosti, koja se u ranim 60-tim godinama prošlog stoljeća izredala od Padove preko Ljubljane do Beča. Izuzetno značajan i istovremeno časn zadatak bio je povjeren Gabrovcu 1971., kad je vodio sekciju za brončano i željezno doba na 8. svjetskom kongresu pra- i protopovijesne znanosti u Beogradu. Stvaralački je sudjelovao i na velikoj evropskoj izložbi o halštatskoj kulturi 1980. u austrijskom Steyeru.

Izuzetna osobnost Stane Gabrovec bio je također kao sveučilišni profesor. Godine 1969., kad je postao predstojnik odjela za arheologiju na Filozofskom fakultetu sveučilišta u Ljubljani, profesor dr. Jože Kastelic, dotadašnji ravnatelj Narodnog muzeja, doveo je na odjel također novog profesora za prapovijesnu arheologiju – dr. Stane Gabrovca. Zajedno su na arheološkom odjelu stvorili novu studijsku atmosferu, otvarali su studentima nove horizonte arheološke znanosti, prije svega s odličnim redovitim predavanjima i seminarima te ekskurzijama, ujedno su se studentima otvorile i nove mogućnosti sudjelovanja na arheološkim iskopavanjima, prije svega u Stični.

Svojim izuzetno sistematskim i inspirativnim predavanjima, kao i produbljenim seminarima, koji su studente uvodili u znanstveno istraživački rad, Stane Gabrovcu je kao sveučilišnom profesoru uspjelo privoljeti brojne studente, koji su se svojim odličnim diplomskim, magistarskim i doktorskim radovima iskazali do tolike mjere, da je postala „Gabrovčeva ljubljanska škola“ poznata ne samo u jugoslavenskom, već i širem europskom prostoru. Prvi rezultati te škole bili su predstavljeni na međunarodnom kolokviju u Novom mestu 1972. godine, objavljuvanjem u Arheološkom vestniku 24, 1973 (1975), a zatim su slijedile brojne monografske objave, prije svega u zbirci Katalogi in monografije Narodnega muzeja Slovenije. Upravo te objave najznačajnijih slovenskih prapovijesnih nalazišta plod su Gabrovčeve škole, koja je postala prepoznatljiva daleko izvan granica naše uže domovine. Njemu ide zahvala što se arheološki odjel Filozofskog fakulteta Univerze u Ljubljani i s njim slovenska arheologija izdigla na razinu velikih europskih centara za prapovijesne arheološke studije.

Arheološka znanost se Stanetu Gabrovcu kao vodećem poznavatelju prapovijesti u srednjoj i jugoistočnoj Europi odužila nizom priznanja:

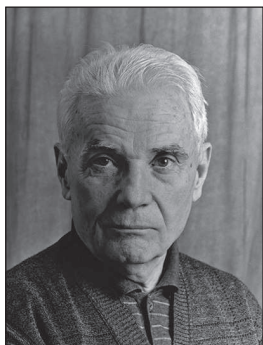
- od 1962. bio je redoviti član Centra za balkanološka ispitivanja pri Akademiji nauka i umjetnosti BiH u Sarajevu,
- od 1963., dopisni član Instituta za pra- i protohistoriju Italije
- od 1972., dopisni član Instituta za etruščanske i italske studije,
- od 1967., izvanredni i od 1977., redoviti član Njemačkog arheološkog instituta,
- od 1985., dopisni član Bavarske akademije znanosti u Münchenu,
- od godine 1987., izvanredni član i od svibnja 1991., redoviti član SAZU.

Godine 1996., Gabrovec je primio nagradu za životno djelo Slovenskog arheološkog društva, godine 2000., bio je odlikovan Zoisovom nagradom za životno djelo.

Akademik dr. Stane Gabrovec, međunarodno priznati vrhunski znanstvenik, uzdigao je slovensku arheologiju na zavidnu razinu, a unatoč tome sačuvao je svoje izuzetne karakterne vrline. Označavala ga je izuzetna skromnost i ljudska toplina, zbog čega je od svih bio posebno poštovana osoba. Opraštamo se od velikana slovenske arheologije.

Biba Teržan

Borislav Jovanović (1930–2015)

U petak, 13. novembra 2015. godine napustio nas je Borislav Jovanović, jedan od posljednjih predstavnika izvanredne generacije naučnika koja je od Drugog svjetskog rata pa na ovamo snažno promovisala jugoslovensku arheologiju u Evropi i u svijetu. Ime Borislava Jovanovića, Vladimira Milojčića, Alojza Benca, Milutina Garašanina, Staneta Gabrovca, Grge Novaka, Ante Rendić-Miočevića, Stojana Dimitrijevića, Borivoja Čovića ili Dragoslava Srejevića, otvaralo je i još uvijek otvara sva vrata arheološkog i inog naučnog svijeta. Neobično lijep je osjećaj moći reći da su to ljudi sa kojima smo radili, sa kojima smo se na iskopavanjima družili, od kojih smo mogli učiti i to neposredno i na našem maternjem jeziku. Teško je dokučiti šta je uslovalo takvu koncentraciju arheoloških velikana na ovom hudom balkanskom tlu i da li će biti prilike da se nešto takvo u bližoj ili daljoj budućnosti ponovi. O tome ne možemo prosuđivati, ali možemo biti ponosni i sretni, jer smo imali privilegiju da živimo u njihovo vrijeme, sa njima i pored njih.

Borislav Jovanović je bio tipičan predstavnik te generacije velikih jugoslovenskih arheologa: erudita, zaljubljenik svoga posla na terenu i u kabinetu, veoma plodan naučnik, a uz sve to duhovit i na njemu svojstven nenametljiv način druželjubljev čovjek. Rođen je u Kavadarcima u Makedoniji 22. juna 1930. godine, a arheologiju je diplomirao u Beogradu 1955. godine. Zatim su uslijedile magistarske studije i disertacija „Metalurgija eneolitskog perioda Jugoslavije“ koju je sa velikim uspjehom odbranio 1964. godine i koja će dobrim dijelom usmjeriti njegove dalje naučne interese. Svoj radni vijek proveo je u Arheološkom institutu u Beogradu u kome je prošao sva naučna zvanja od asistenta do naučnog savjetnika. Uz to je obavljao niz važnih funkcija, uključujući i onu, sa naučnog aspekta najmanje zahvalnu, direktorsku.

U svom bogatom naučno-istraživačkom radu Borislav Jovanović se bavio mnogim pitanjima kulturnog razvoja praistorijske Evrope, počev od mezolitskih kultura Đerdapa, preko Vinčanske kulture i starijeg željeznog doba, do problematike Kelta na Balkanu. U svakom od tih domena obavio je niz vrijednih istraživanja i dao veoma značajan doprinos razrješavanju zadate problematike. Ipak, u našoj i svjetskoj arheologiji ostaće najviše zapamćen po doprinosu proučavanju nastanka i razvoja rane metalurgije u starom svijetu. Njegova istraživanja u Rudnoj Glavi kod Majdanpeka i u drugim praistorijskim rudnicima na području centralnog Balkana bila su pionirski poduhvat u tom domenu, a rezultirala su mnoštvom inovativnih otkrića, kao što je ono o metalurgiji gradačke faze Vinčanske kulture, s početka 5. milenijuma prije naše ere. Tako je on vrlo rano došao do materijala koji pokazuje da je na prostoru centralnog Balkana još u doba Vinčanske kulture postojala tehnologija prerade bakarne rude i proizvodnje oruđa i oružja od bakra, te da je Balkan, a ne Bliski istok, ili Anadolija, bio izvorište procesa metalurgije u starom svijetu. Time su bile potvrđene i precizirane pretpostavke C. Renfrewa o autohtonosti metalurgije na području jugoistočne Evrope. Međutim, do sredine 70-tih godina prošloga vijeka se o starom rudarstvu na prostoru centralnog Balkana nije znalo mnogo, te su ovi zaključci Borislava Jovanovića dugo osporavani. No, upornost i entuzijazam ovog lucidnog naučnika je na kraju urodila plodom, što jasno pokazuju nova istraživanja i sve češće potvrde njegove teze o primarnosti srednjebalkanske metalurgije.

Svoje stavove i rezultate istraživanja Borislav Jovanović je iznosio na brojnim domaćim i internacionalnim naučnim skupovima i objavljivao u referentnim časopisima i monografijama. Uz to je i sam pokretao i izdavao naučne časopise, kao npr. „Arheometalurgiju“. Njegov dugogodišnji uspješni rad krunisan je izborom u redovno članstvo Srpske akademije nauka i umjetnosti 2009. godine. Borislav Jovanović je uz to bio i dopisni član Njemačkog arheološkog instituta, kao i dugogodišnji saradnik Centra za balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti BiH. Objavio je više radova u našem Godišnjaku, a posebno vrijedan je njegov veliki doprinos u izradi trećeg toma „Praistorije Jugoslavenskih zemalja“ koji je ovaj Centar u sklopu petotomne edicije o praistoriji na južnoslovenskom prostoru izdao 1979. godine.

Smrću Borislava Jovanovića zatvorio se jedan životni krug satkan od mnoštva pozitivnih stremljenja i dobrih djela. Nauka je izgubila vrijednog pregaoca, a mi arheolozi dragog kolegu i prijatelja.

Blagoje Govedarica